Szavával szép kollégám hétköznapi ünnepei

Thékes István: Hogyan lettél újságíró?
Horváth Dezső: Mindent megtettem, hogy ne az legyek... (Fotó: Enyedi Zoltán)

Gyertyafény és csönd

Valamikor egy barátom azt mondta róla, hogy ő a szegedi újságírók klasszikusa, s ez a mondat semmit sem vesztett az értékéből az idő múlásával. Sőt, találóbb, mint valaha. A klasszikusok olyan emberek, akiket megáldott a sors azzal a képességgel, hogy embertársaik felnézzenek rájuk. Horváth Dezső – mert róla van szó – méltó sorstársai megkülönböztetett figyelmére...

● ***Hogyan lettél újságíró?***

– Mindent megtettem, hogy ne az legyek. Okom volt rá, és sajnos, maradt is, hogy nem vonzott ez a pálya. Inkább a másik taszított.

● ***Örülsz, ha vita van egyik-másik cikked fölött?***

– Jólesik, ha olvasnak. Mivel régtől tudom, mindenki azt olvas ki az újságból, amit akar, elviselem a vitát is.

● ***Mennyire vagy sebezhető?***

– Erősen. Avval vigasztalom magam, érzékenység nélkül nem is szabad tollat kézbe venni.

● ***James Joyce írta: „Az életnek nincs célja, értelme, csak tartalma van. Különleges csodát nem lehet az élettől várni, az életnek jobbára csak hétköznapjai vannak." Mit tartasz erről?***

– Mindenki másként csinálja. Hatalmas csodát éltem át tizenegy évvel ezelőtt – életben maradtam! – azóta nekem a hétköznapok is ünnepek. Ha nem tűnne aktualizálásnak, bevallanám, karácsonyi áhítatban telik el minden napom, de nem kívánom senkinek, hogy a nyomomba lépjen.

● ***Illés Endrétől az Új Tükör hasábjain másfél évtizeddel ezelőtt megkérdezték: „Fél évszázada írsz, dolgozol. Milyen kárpótlást kaptál azért, mert író vagy?" S a válasz: „Nehéz kérdés. Talán azt a hatalmat adja az írás, hogy nézem az embereket, s ha valami nem tetszik, akkor arra gondolok: téged is megírhatlak." Így vagy te is?***

– Szerencsémre, nem. Illés Endrével vitába keveredtem akkor, amikor írta ugyancsak az Új Tükörben: igaz, hogy ormótlan monstrum szabadtérink nézőtere, de azért a térért nem is kár. Semmi hatalomra soha nem vágytam, sőt futottam előle, és inkább azokat az embereket szeretném megírni, akik szeretetre méltók.

● ***Mit jelent neked az újságírás?***

– Mit jelent? Amióta főmunkatárs vagyok, és azt írhatok, amit akarok, azóta gyönyörűséget.

● ***Mi volt a legnagyobb bakid, amit elvállalsz?***

– Amit el se követtem. Amikor még sátoros ünnepként szerepelt november 7-ike a naptárban, akármilyen címet adtam is tudósításomnak, mindig *Járási ünnepség* címen jelent meg. Alkalmi szerkesztőnk a hely adottságaira tekintettel egyszer rövidnek találta, és megtoldotta egy szótaggal: befűzte a dísz-szócskát. A lelkesedés soha nem árthat, gondolta. A nyomdász szélsebesen kapcsolt: DISZ régtől fogva nincsen, lett belőle KISZ-ünnepség. Tajtékzott a járási párttitkár, mert a KISZ-nek nem volt semmi köze hozzá. *Akkor kaptam életem első és utolsó szőrös bunkóját.*

● ***Annyi év után nem fáraszt a cikkírás? Móricz Zsigmond mondja egy helyütt, ha a tartalom elfáraszt, a forma az, ami felfrissít. Ezt te is alkalmazod?***

– Most meg Móricz? Szegény, ha tudta volna, méltatlanra szól a neve! Fáradtan valóban lehet játszani, akár a formával is, de akkor a formán üt át a fáradtság. Szerencsém van, tíz-tizenöt percig mindig tudok aludni, és újra frissen ülhetek a gép mellé. Másik szerencsém, hogy éjjel is le tudok ülni, ha nem hagy aludni a lelkiismeret.

● ***Gondolkoztál már azon, hogy egy újságírónak milyen mértékben szabad beavatkoznia, beleturkálnia a másik ember életébe? Mikor sértünk alapvető érzékenységet, mikor fordítunk akaratlanul is más irányba emberi sorsokat? A fogorvosokat úgy oktítják az egyetemen: sohasem szabad elfelejteni, hogy a fog másik végén ember van. A mi „tollunk végén" is emberek vannak...***

– Saját használatra gyártott ezer „aranyköpésem" van. Az egyik: ha tehetem, se fizetésért, se szívességből nem ártok senkinek. Elkerülhetetlen azonban, hogy simogatás helyett borotválás lesz a vége. Hosszú évek után is törekszem kifigyelni valahogyan, kit hogyan talált el a szavam. Sajnos, legalább annyira veszélyes a méltatlan simogatás is. Még a jó jogos megírása is, hiszen irigységet szíthatok az illető ellen, és a gyöngébb lelkületű emberek ártó munkájától nem tudok védeni senkit. Az újságírás éleslövészét. Valakit mindig eltalál.

● ***Van-e kedves műfajod?***

– Mint iszákosnak a kedvenc ital: a sör, a bor, a pálinka... Szoktam mondani, kertünkben sok gaz és riport, tárca, jegyzet, dráma és néhány könyvműfaj terem még.

● ***Melyik a kedvenc Horváth-könyved?***

– Amelyik még nem jelent meg. Ha nagyon rámijesztenének, öt perc alatt öt kötetre valót ki tudnék tenni az asztalra, és nem számoltam azokat, amelyek fölött álltukban járt el az idő. Fölfordult világunkban évek óta keresem azt a kiadót, amelyik a bugyi és krimi helyett értéket is kiadna, és rám is áldozna. Biztosan van, de jól elbújt.

● ***Volt-e, van-e példaképed? Kinek a stílusából, egyéniségéből merítettél?***

– Legalább annyi, mint zabigyereknek a lehetséges apja. Évekig sértegették velem Tömörkény és Móra emlékét, pedig csak abból a kútból merítettem néha, sokkal ügyetlenebbül, amelyikhez ők is jártak. Tamási Áron, azt hiszem, többet hatott rám.

● ***Mit tartasz az írásban a legfontosabbnak? Illyés Gyulától származik az a mondás, a nagy népek megengedhetik maguknak, hogy tróik csak jó trók legyenek, ám egy olyan kis nép trójának, mint a magyar, annak becsületesnek kell lennie. Ezt valahogy úgy csűröm, hogy az újságírónak bizonyos gondolkodásbeli-erkölcsi normáknak meg kell felelnie... Különben lelepleződik.***

– Pistám, te teniszezel, tudhatnád, ha ennyire föladod a labdát, biztosan leüti a másik. Nem koldusszegényen készülnék nyugdíjba, ha a gumigerincűektől, a mindenfelé nyalakodóktól többet tanultam volna. Elviselhetetlen, aki nem akar meghajolni, akárhonnan fújja is a szél.

● ***Mondd, szeretnek téged az emberek, a kollégáid? Netán haragszanak rád?***

– A harapós kutya is megérzi, ha jó szándékkal közeledik az ember, könnyű tehát észrevennem, ha valaki becsül. Ádáz ellenségeimet leginkább a szerkesztők között tartom számon huszonhét év óta. Sok volt közöttük, akinek hátát kiverte a hideg veríték, amikor kéziratot vittem neki. Mintha varangyot fogott volna a kezében, úgy irtózott. Nem dicsőség, de jópárat sikerült túlélnem mostanáig. Néhányat hagyok az utánam jövőknek is.

● ***Van-e olyan kollégád, akivel nem beszélsz?***

– Fájdalom, van. Egyikkel másfél évtizede szót se váltok, másikkal négy éve csak köszönő kapcsolatban vagyok. Ha nem beszélek velük, róluk se beszéljünk.

● ***Sikeres embernek tartod magad?***

– Két méltatlanság között gyötrődöm. Méltatlanul sokan utálnak, és méltatlanul sokan megtisztelnek azzal, hogy olvasnak. Mindkettejüknek hálával tartozom.

● ***Mi hat meg az életben?***

– Minden. Ha süt a nap, akkor az, ha esik az eső, akkor az. A puha hóesés is, noha tudom, lucskos-sáros lesz a temetése. Ahol emberséget érzek, karácsonyi áhítattal térdre tudok ereszkedni.

● ***Mi dühít?***

– Gyerekkorom óta küzdök ellene, de hiába. Ha valaki Bodónét játszik, és másról beszél, amikor a bor árát kérik. A farizeusság, a kétszínűség, a célzatos rosszindulat. Fél pillanat alatt a plafonon tudok lenni. Sajnos, az olvasók is észreveszik.

● ***Mi tölt el reménységgel?***

– Az, hogy az emberek többsége jó.

● ***Ki a jó ember?***

– Ezer változata van. Tudni nehéz, megérezni könnyebb.

● ***Mit tartasz a szeretetről?***

– Jó lenne, ha betöltené a világot. Legalább karácsonyi álmom hadd legyen.

● ***Vállalod az érzelmeidet?***

– Az őszinte ember lelke nyitott könyv, és az őszinte szó mindig árulkodik. A lelki műrostosság hamarabb kopik, lásd a televízió sztárjait.

● ***Hiszel benne, hogy hatást tudunk elérni cikkeinkkel?***

– Harminckét évig szolgált egyik tollam, az ősszel elhagyott a szeri pusztán. Ha nem hinnék benne megveszekedett hittel, nem csináltattam volna ugyanolyat.

● ***Vannak-e vágyaid, amit szeretnél elérni?***

– Hajjaj! A legerősebb gátakat is meghágnák, ha engedném. Jó lenne föltalálni egyszer az olvasható újságot.

● ***Nem vagy te egy kicsit korszerűtlen? Ez az üzleties világ a svindlereket valahogy jobban befogadja...***

– Mindkettőt eltaláltad.

● ***Szeretnél a szakmában nagy öreg lenni?***

– Isten őrizzen! A kis öreg, sőt a „kisöreg" szimpatikusabb. Közelebb áll az emberhez.

● ***Van-e valamilyen szenvedélyed?***

– Ha van is, szenvedélybetegként nem tartanak nyilván. Betegesen vonzódom a tisztességhez, az egyenes derékhoz. Az a két ember, akit szóba hoztam az előbb, ebbéli érzelmeimben sértett meg halálosan.

● ***Mikor voltál utoljára boldog?***

– Reggel, amikor fölébredtem. Fölébredni jó.

● ***Az évek múlásával szaporodnak barátaid, vagy csökkennek?***

– Az ördög tudja. Aki barát volt, el nem múlhat. Inkább gyarapodik a számuk.

● ***Ha azt mondanám: „Horváth úr, egy évig dolgozhat az ország bármely lapjánál, maga döntse el, hol akar újságot írni", melyiket választanád?***

– Mindet.

● ***Könnyen írsz vagy áthúzol, javítasz, eldobod a papírt, és újra kezded?***

– Amióta számítógép került a kezem alá, egyik se érvényes. Igyekszem mindent megírni aznap még, amikor összetalálkoztam vele. Nem szeretem, ha lemegy a Nap haragom fölött. A durva daráról az éjszaka finom lisztet őröl, reggel még szitálok rajta.

● ***Most is sokat olvasol?***

– Többre tartom a jó betűt, mint a rossz tévét.

● ***Előfordulnak írásaidban olyan szavak, amelyek csak téged jellemeznek. Tudatosan keresed őket?***

– Azt hiszem, a szavak keresnek engem. Hiú vagyok: szavával szép az ember.

● ***Olyan még nem fordult elő, hogy azt mondd: most nem írok egy teljes hétig?***

– Akkor elmentem volna címzetes államtitkárnak. Éppen kitartana egy hétig.

● ***Van olyan ember, aki nagyon közel áll hozzád?***

– Hogyne! A családom, és tízmillió magyar.

● ***Akiről könyvet tudnál írni?***

– Mondom, tízmillió magyar.

● ***Elégedett vagy azzal, ahogy élsz?***

– Az élet legnagyobb ajándéka.

● ***Soha nem vágytál autóra?***

– Úgy vagyok vele, mint agglegény az asszonynéppel. Jó nekem a másé is.

● ***Karácsony... Mit jelent számodra december végén ez a három nap?***

– Hány kötetben felelhetek? Testi-lelki tisztaságot, üdvösséget, családi melegséget, szeretetet. Mindent, amitől a többi háromszázhatvankettő megfosztott bennünket.

● ***Hiszel Istenben?***

– Sokat hiszek. És nagyon szeretem, ahogy folklorizálódnak némely bibliai történetek. Ördög a bocskorodba, jól kifaggattál! Te mit vársz a karácsonytól?

● ***Kevesebb beszédet, és több elmélyült hallgatást. Mert a gyertyafény a csöndhöz illik igazán...***

Thékes István

Horváth Dezső

Álmok kora

A Biblia nem kényeztetett el bennünket a kisded születésének körülményeivel. Többre tartja mind a négy evangélium a szenvedések történetét. Máté szól legrészletesebben róla, de férfiember létére ő sem időzik olyan alapvető gondolatoknál, hogy az otthonából kimozdult Máriának, gyermekével a hasában mennyi kínt kellett kiállnia az összeírásra – népszámlálásra – Betlehembe özönlő tömegben, amíg legalább egy istállóba befogadták. A „szüzen szülés" gyötrelmei se jöhetnek szóba sehol, hiszen a szülés is egészen emberi dolog. Hamvas gyerekésszel fönntartás nélkül elhittem, hogy az Úr angyala álmában járt követségben Józsefnél, bejelentvén az örömhírt: akit Mária a szíve alatt hord, az a Szenlélektől van. (Finoman szólva is rázós dolog lehetett a meggyőzés. Amikor Józsefben éppen gyökeret kezdett verni a rémület, hogy szíve választottja valakivel megcsalta, akkor jött az égi üzenet.) Azon se akadtam fönn, szintén Máté betűösvényeit járván, hogy a napkeleti bölcseket is álmukban érte az intelem, ne Heródeshez menjenek vissza, más úton térjenek meg hazájukba. Az égi követ szintén álmában adta Józsefnek a parancsot, hogy fogja gyermekét, az ő anyját, és vigye Egyiptomba. Hogy teljes legyen az evangélista története, ugyancsak álmában kapta a názáreti ács a hazatérési engedélyt is, miután Heródes meghalt.

Ami le van írva, az szent dolog. Az álom a legszentebb, mert kellően titokzatos. Szentképeken láthattam, ragyog a jászolban a kisded, előtte Mária, József, és rá meleget a marha lehel. Fölnőtt fejjel tudom, nem lehetett ez ennyire egyszerű.

Dehogy akadtam volna fönn azon, hogy a másik három evangélista nem szól titkos üzenetekről. Van, aki Jézus fölnőtt fejjel való megkeresztelésével indítja az Újszövetséget, kicsit se bajlódva azzal, aki él, annak születnie kellett.

Az álomlátások – profán dolog – azóta izgatnak, amióta föltámadt nálunk is az ufóláz. Hányan, de hányan vannak, akik akár esküvel is bizonyítják, álmukban cipelték el a földönkívüliek őket, és némelyeken műtétet is hajtottak végre, szintén álmukban. Evilági orvosok is altatnak ugyan, de az most nem számít. Elméjük tisztaságát akkor is kétségbe vontam, amikor ismerősöm védte fölnőtt gyermekét: két hetéről nem tudott számot adni a fiú. Mindenféle bolond dolgokat művelt közben, gyalázó leveleket írogatott, szóban is sértegetett akkori nagyságokat, de biztosan elrabolták őt is, és az cselekedhette mindezt, akit ideiglenesen helyére állítottak.

Hihetnék a képernyőn elénk öntött sokaságnak is, mindenféle könyvek és riportok szereplőinek, akik szintén álmukban – vagy csak kábulatukban? – járták meg a titkos utakat, de földhözragadt eszemmel nehéz hinnem.

Kedves ufonauták – és ufóhívők –, nézzétek el nekem!

Innen már egyenes az eszem útja. Ha körülbelül ezerkilencszáz-kilencvenöt évvel ezelőtt álmodtak volna – mert Jézus születésének a dátuma se pontos –, nem lehet, hogy Gábriel arkangyalt látták volna maguk is? Arról a sok bolondságról ne is beszéljünk, amit valamennyien képesek vagyunk összeálmodni.

Itt hívnám segítségül az agyak és lelkek kutatóit. A bibliakutatókkal hoznám össze őket legszívesebben, és a szellemi néprajz tudósaival. Hátha kideritenék közös erővel, másfajta álmok voltak azok... Ha valóban voltak.

Biztosra veszem, most is lesznek, akik keresztre feszítenének, noha még csak a kisded születését ünnepeljük. Vallásos áhítattól vagy az ufóhívők fanatizmusától hajtva is. Azoktól a bibliakutatóktól kaptam bátorítást, akik jámbor igyekezettel, a lehető legjózanabb ésszel, filológiai pontossággal igyekeznek világosságot gyújtani ott, ahol némi homályt fedeztek föl.

„Ki a jó ember?" „Ezer változata van. Tudni nehéz, megérezni könnyebb." (Fotó: Enyedi Zoltán)